

УДК 656.2:338.24:164

Ольга Левченко

*(старший викладач кафедри «Економіка та підприємництво»,
Державний економіко-технологічний університет транспорту)*

*Володимир Щелкунов, доктор економічних наук, професор
(президент Українського національного комітету Міжнародної торгової
палати)*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

На сучасному етапі розвитку залізничного транспорту, коли відбуваються процеси його реформування, необхідним є підвищення ефективності його функціонування та зростання конкурентно-спроможності залізничних підприємств на ринку транспортних послуг. У зв'язку з цим зростає актуальність ефективного управління логістичним потенціалом залізничного підприємства. Незважаючи на численні наукові публікації щодо управління потенціалом підприємства проблема управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту залишається поза увагою вчених.

У статті розглянуті фактори впливу на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту. Визначено ступінь впливу кожного елемента внутрішнього та зовнішнього середовища підприємств залізничного транспорту на управління логістичним потенціалом. Визначена та проведена оцінка рівня впливу факторів для кожного елемента внутрішнього та зовнішнього середовища. Для оцінки факторів впливу на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту запропоновано застосувати експертні методи. Результати оцінки факторів макросередовища показали, що найбільш впливовими позитивними факторами є надання податкових та інвестиційних пільг, миролюбність і неагресивність політичної системи та рівень НТП у галузі. До найбільш негативних факторів макросередовища, за результатами дослідження, належать недосконалість чинного законодавства, нестабільність політичної системи, наявність заборгованості за надані (отримані) послуги та стихійні явища, що пошкоджують електромережі, колії тощо.

Результати оцінки факторів мікросередовища показали, що найбільш впливовими позитивними факторами є торгова сила споживачів транспортних послуг та ступінь прихильності споживачів до послуг підприємств, що свідчить про необхідність створення сприятливих умов для споживачів транспортних послуг, підвищення якості обслуговування, надання гнучких тарифних ставок, сприятливі договірні умови.

© Левченко О. В., Щелкунов В. І., 2015

Найбільш впливовим позитивним стабілізуючим фактором мікросередовища підприємства є використання системи стратегічного управління підприємством і залучення та ефективного використання висококваліфікованих кадрів, що свідчить про можливу необхідність удосконалення структури управління підприємств залізничного транспорту.

Результати проведених досліджень необхідно використати при формуванні механізму управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту.

Ключові слова: фактори впливу, макросередовище, мікросередовище, внутрішнє середовище, управління логістичним потенціалом, підприємства залізничного транспорту, вантажні перевезення, механізм управління логістичним потенціалом.

Ольга Левченко

(старший преподаватель кафедры «Экономика и предпринимательство», Государственный экономико-технологический университет транспорта)

Владимир Щелкунов, доктор экономических наук, профессор

(президент Украинского национального комитета Международной торговой палаты)

ФАКТОРЫ ВЛИЯНИЯ НА УПРАВЛЕНИЕ ЛОГИСТИЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОГО ТРАНСПОРТА

На современном этапе развития железнодорожного транспорта, когда происходят процессы его реформирования, необходимо повышение эффективности его функционирования и роста конкурентоспособности железнодорожных предприятий на рынке транспортных услуг. В связи с этим возрастает актуальность эффективного управления логистическим потенциалом железнодорожного предприятия. Несмотря на многочисленные научные публикации по управлению потенциалом предприятия проблема управления логистическим потенциалом предприятий железнодорожного транспорта остается без внимания ученых.

В статье рассмотрены факторы, влияющие на управление логистическим потенциалом предприятий железнодорожного транспорта. Определена степень влияния каждого элемента внутренней и внешней среды предприятий железнодорожного транспорта на управление логистическим потенциалом. Определена и проведена оценка уровня воздействия факторов для каждого элемента внутренней и внешней среды. Для оценки факторов влияния на управление логистическим потенциалом предприятий железнодорожного транспорта предложено применить экспертные методы. Результаты оценки факторов макросреды показали, что наиболее влиятельными положительными факторами являются предоставление налоговых и инвестиционных льгот, миролюбие и неагрессивность политической системы и уровень НТП в отрасли. К наиболее негативных факторов макросреды, по результатам исследования, относится несовершенство действующего законодательства, нестабильность политиче-

ской системы, наличие задолженности за предоставленные (полученные) услуги и стихийные явления, которые повреждают электросети, пути и т. п.

Результаты оценки факторов микросреды показали, что наиболее влиятельными положительными факторами являются торговая сила потребителей транспортных услуг и степень приверженности потребителей к услугам предприятий, что свидетельствует о необходимости создания благоприятных условий для потребителей транспортных услуг, повышение качества обслуживания, предоставление гибких тарифных ставок, благоприятные договорные условия.

Наиболее влиятельным положительным стабилизирующим фактором микросреды предприятия является использование системы стратегического управления предприятием, привлечение и эффективное использование высококвалифицированных кадров, что свидетельствует о возможной необходимости совершенствования структуры управления предприятий железнодорожного транспорта.

Результаты проведенных исследований необходимо использовать при формировании механизма управления логистическим потенциалом предприятий железнодорожного транспорта.

Ключевые слова: факторы влияния, макросреда, микросреда, внутренняя среда, управление логистическим потенциалом, предприятия железнодорожного транспорта, грузовые перевозки, механизм управления логистическим потенциалом.

Olha Levchenko

(a senior teacher of Chair is «Economy and enterprise»,

The State Economy and Technology University of Transport

Vladimir Schelkunov, Doctor of Economic Sciences, Professor

(President of the Ukrainian National Committee of the International Chamber of Commerce)

FACTORS OF INFLUENCE ON MANAGEMENT OF LOGISTIC POTENTIAL OF RAILWAY TRANSPORT ENTERPRISES

On the modern stage of railway transport development, when processes of its reformation are taking place, the increase of efficiency of its functioning and grown of competitiveness of railway enterprises are needed at the market of transport services. In this connection the actuality of effective management of logistic potential of railway enterprise increases.

In spite of numerous scientific publications on management of enterprise potential the problem on railway enterprises logistic potential's management remains beyond the scientific consideration.

Factors influencing on a management of logistic potential of railway transport enterprises are considered in the article. The degree of influence of every element of internal and external environment of railway transport enterprises on a management by logistic potential has been determined. The influence level of every element within internal and external environment has been determined and estimated. To estimate the influence factors on railway enterprises' logistic potential management the author suggests to apply the expert methods. The macro environment factors' estimation results prove the tax and

investment privilege granting peaceful and non-aggressive nature of the political system, the HTP level in the industry to be the most influencing positive factors. The most influencing negative factors according to research, are the imperfection of current legislation, the political system instability, debts for received (given) services, the natural phenomena damaging electricity networks and tracks, etc.

The results of estimation of factors of microenvironment showed that the most influential positive factors are trade force of consumers of transport services and degree of adherence of consumers to services of enterprises, that testifies the necessity of creation of favourable terms for the consumers of transport services, upgrading of service, granting flexible tariff rates, favourable contractual terms.

The most influencing positive and stabilizing microenvironment factor of an enterprise is the use of the system for strategic enterprise management and for involving and effective applying of highly-qualified personnel. This confirms the possibility for improving the railway enterprise management structure.

The results of the carried researches are to be taken into consideration while forming a logistic potential's management mechanism for a railway enterprise.

Keywords: factors of influence, macro environment, microenvironment, internal environment, management of logistic potential, enterprises of railway transport, freight transportations, management mechanism of logistic potential.

Постановка проблеми. Будь-яке підприємство функціонує у диференційованому середовищі, яке ніколи не буває стабільним. Середовище, у якому перебуває підприємство, формується під впливом факторів, що постійно на нього тиснуть. Тому кожне підприємство у своїй діяльності має не лише враховувати своє середовище, а й реагувати на зміни в ньому, досліджувати ті фактори, які сприяють або перешкоджають ефективному розвитку та функціонуванню підприємства. На сучасному етапі розвитку ця проблема набуває особливої актуальності, оскільки продовжується реформування залізничного транспорту України, в ході якого відбувається демонополізація потенційно конкурентних секторів, яка приводить до активізації конкуренції та обумовлює необхідність підвищення конкурентоспроможності залізничних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам управління потенціалом підприємства та факторам впливу на нього присвячено багато наукових публікацій вітчизняних та іноземних учених, серед яких Ареф'єва О.В. Щелкунов. В. І., Довгань Л.Є., Каракай Ю.В., Артеменко Л.П. Хомяков В.І., Бакум І.В. Должанський І.З., Загорна Т.О., Удалих О.О., Купалова Г.І., Федонін О.С., Репіна І.М., Олексюк О.І. [1-6]. Окремі вчені розглядають фактори, що впливають на ефективність управління потенціалом підприємства. Проте проблема дослідження факторів впливу на управління логістичним потенціалом підприємства, зокрема залізничного, залишається поза увагою науковців.

Мета статті полягає у дослідженні факторів, що впливають на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не існує чіткої межі між зовнішнім та внутрішнім середовищем, в якому функціонує підприємство, але існує взаємозв'язок між ними – зміна одного фактора може призвести до зміни іншого. Наприклад, зміни, які відбуваються у нормативно-правовій базі, впливають на зміни таких факторів внутрішнього середовища, як стан виробничих відносин, наявність

ресурсів тощо. Будь-який фактор може справляти як позитивний, так і негативний вплив на підприємство залежно від обставин або ситуації.

Проведені дослідження дозволили встановити, що на управління логістичним потенціалом залізничного підприємства, яке пов'язане з вантажними перевезеннями, справляють вплив такі фактори макросередовища, як технологічні, соціальні (демографічні), природні, політичні та економічні. До факторів мікросередовища, що впливають на управління логістичним потенціалом залізничного підприємства, належать постачальники, споживачі, конкуренти та посередники.

Для оцінки впливу зазначених факторів на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту вважаємо за доцільне застосувати експертні методи.

Методи експертних оцінок – це спосіб прогнозування та оцінки майбутніх результатів дій на основі прогнозів фахівців [8]. Необхідною умовою ефективного застосування методів експертних оцінок є висока кваліфікація та володіння інформацією експерта у досліджуваній проблемі, високий рівень ерудиції, спроможність давати чіткі та вичерпні відповіді. Крім того, експерт має бути незаангажованим, а саме, не зацікавленим у тій чи іншій відповіді. Експерти обираються за професійним статусом, тобто посадою, науковим ступенем, стажем роботи, кваліфікацією тощо. Такий підбір сприяє тому, що в число експертів потрапляють високопрофесійні, з великим практичним досвідом у даній галузі, спеціалісти [8].

В якості експертів були залучені 13 експертів – провідних фахівців підприємств залізничного транспорту, начальники відділів Міністерства інфраструктури України, вчені транспортних вищих навчальних закладів України та інші спеціалісти, яким була запропонована така градація балів: 3 бали – сильний позитивний вплив досліджуваного фактора на управління логістичним потенціалом; 2 – помірний позитивний вплив; 1 – слабкий позитивний вплив; 0 – відсутність впливу, -1, -2, -3 – відповідно слабкий негативний, помірний негативний та сильний негативний вплив, прояв (стан) фактора охарактеризувати: стабільний, зростаючий, стимулюючий, незмінний, ваші пропозиції.

Оскільки залучені експерти не пов'язані між собою, працюють в окремих місцях та, як правило, сильно завантажені посадовими обов'язками, то для анкетування використано метод інтерв'ювання.

Результати оцінки впливу факторів макросередовища підприємств залізничного транспорту на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту зведені у табл. 1.

Таблиця 1. Оцінка впливу факторів макросередовища на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту

Елементи макросередовища	Фактор	Прояв впливу фактора (зміна фактора, стан)	Характер впливу фактора	Оцінка ступеня впливу факторів, у балах
Політико-правові	Миролюбність і неагресивність політичної системи	Стимулюючий	+	1,8
	Інвестиційні пільги	Стимулюючий	+	2,1
	Недосконалість чинного законодавства	Дестабілізуючий	-	-1,9
	Податкові пільги	Стимулюючий	+	1,9
	Недосконалість політичної системи	Негативний	+	-1,2
	Нестабільність політичної системи	Уповільнюючий	-	-1,8

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

Закінчення табл. 1

Економічні	Наявність заборгованості за надані (отримані) послуги	Уповільнюючий	-	-1,8
	Інфляційні процеси в економіці	Негативний	-	-1,4
	Рівень середньомісячної заробітної плати	Негативний	-	-0,9
	Наповнення державного бюджету	Стабільний	+	1,1
Соціальні	Несприятлива демографічна ситуація	Уповільнюючий	-	-0,5
	Старіння нації	Незмінний	-	-0,7
	Невідповідність стандартам	Негативний	-	-1,2
	Низька платоспроможність населення	Негативний	-	-1,4
Технологічні	Модернізація об'єктів підприємств залізничного транспорту	Зростаючий	+	2,0
	Новинки в оснащенні	Стимулюючий	+	1,5
	Рівень НТП у галузі	Зростаючий	+	1,8
Природні	Нераціональне використання природних ресурсів	Дестабілізуючий	-	0,6
	Екологічна криза	Нейтральний	-	-0,7
	Стихійні явища, що пошкоджують електромережі, колії тощо	Негативний	-	-1,8

Результати оцінки факторів макросередовища показали, що найбільш впливовими позитивними факторами є надання податкових та інвестиційних пільг, миролюбність і неагресивність політичної системи та рівень НТП у галузі. До найбільш негативних факторів, за результатами дослідження, належать: недосконалість чинного законодавства, нестабільність політичної системи, наявність заборгованості за надані (отримані) послуги та стихійні явища, що пошкоджують електромережі, колії тощо. Результати оцінки впливу факторів мікросередовища підприємств залізничного транспорту на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту зведені у табл. 2.

Таблиця 2. Оцінка впливу факторів мікросередовища на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту

Елементи мікросередовища	Фактори	Прояв (стан фактора)	Характер впливу фактора на підприємство (+; -)	Оцінка фактора за ступенем впливу на підприємство, в балах
Постачальники	Конкурентна сила постачальників	Стимулюючий	+	0,4
	Ступінь привабливості постачальників	Стимулюючий	+	1,4
	Сприятливі договірні умови	Стимулюючий	+	1,7
Споживачі	Стан і тенденції розвитку цільового ринку	Стабілізуючий	+	1,7
	Стан і тенденції попиту на транспортні послуги	Стабілізуючий	+	1,5
	Ступінь мінливості потреб, вимог, смаків споживачів	Стимулюючий	+	1,1
	Платоспроможність споживачів транспортних послуг	Стимулюючий	+	2,0

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

Закінчення табл. 2

	Ступінь прихильності споживачів до послуг підприємств	Стимулюючий	+	2,0
Конкуренти	Стан конкурентної боротьби в сфері діяльності підприємства	Стимулюючий	+	1,8
	Сила конкурентного тиску	Стимулюючий	+	1,3
	Кількість активних конкурентів	Стимулюючий	+	1,4
Посередники	Гнучка цінова політика	Зростаючий	+	2,2
	Якість товарів (послуг), що надаються	Стимулюючий	+	1,9
Контактні аудиторії	Вигідний рівень кредитних ставок	Стимулюючий	+	1,5
	Рівень (активність) інвестування	Стимулюючий	+	1,6
	Інформаційна підтримка	Стимулюючий	+	1,4

Результати оцінки факторів мікросередовища показали, що найбільш впливовими позитивними факторами є торгова сила споживачів транспортних послуг та ступінь прихильності споживачів до послуг підприємств, що свідчить про необхідність створення сприятливих умов для споживачів транспортних послуг, підвищення якості обслуговування, надання гнучких тарифних ставок, сприятливі договірні умови.

Результати оцінки впливу факторів внутрішнього середовища підприємств залізничного транспорту на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту зведені у табл. 3.

Таблиця 3. Оцінка впливу факторів внутрішнього середовища на управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту

Елементи внутрішнього середовища	Фактори	Прояв (стан фактора)	Характер впливу фактора на підприємство (+; -)	Оцінка фактора за ступенем впливу на підприємство, в балах
1	2	3	4	5
Ресурси	Можливість реагувати на ресурси	Стабілізуючий	+	1,2
	Рівень розвитку підприємства	Зростаючий	+	1,4
	Можливість змін у технологічному оснащенні	Стимулюючий	+	1,2
	Якість надання послуг	Зростаючий	+	1,7
	Рівень технічного оновлення	Стабілізуючий	+	1,5
	Ефективність виробництва	Стабілізуючий	+	1,7
	Джерела фінансування та фінансова стабільність	Стабілізуючий	+	1,3
	Забезпеченість виробництва сировиною	Стабілізуючий	+	1,2
	Дослідницький потенціал (наявні розробки, винаходи, патенти тощо)	Стабілізуючий	+	1,3

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

Закінчення табл. 3

Структура	Організаційна структура підприємства	Незмінний	+	0,7
	Специфіка побудови апарату управління	Стримуючий	-	0,2
	Неформальна система управління підприємством	Негативний	-	-0,2
	Система контролю діяльності підприємства	Стимулюючий	+	1,2
Менеджмент	Використання системи стратегічного управління	Стабілізуючий	+	1,9
	Рівень розвитку аналітичних систем	Стабілізуючий	+	1,2
	Ефективність управлінських рішень	Зростаючий (стимулюючий)	+	1,2
	Сучасні інформаційні системи	Стабілізуючий (зростаючий)	+	1,3
Персонал та культура	Структура і рівень кваліфікації персоналу	Стимулюючий	+	1,3
	Динаміка робочої сили (плинність кадрів)	Стимулюючий	-	-0,1
	Компетентність керівників та підлеглих	Стимулюючий	+	1,6
	Атмосфера та клімат у колективі	Стимулюючий	+	1,5
	Стиль керівництва	Стимулюючий	+	1,0
	Рівень доходності	Стимулюючий	+	1,4
	Можливість залучення та ефективного використання висококваліфікованих кадрів	Зростаючий	+	1,9

Як видно із табл. 3, найбільш впливовим позитивним стабілізуючим фактором впливу на логістичний потенціал підприємств залізничного транспорту є використання системи стратегічного управління підприємством, а також залучення та ефективне використання висококваліфікованих кадрів, що свідчить про можливу необхідність удосконалення структури управління підприємств залізничного транспорту.

Висновки і пропозиції. Проведені дослідження дали змогу виявити фактори, що впливають на управління логістичним потенціалом залізничного підприємства та оцінити ступінь їх впливу. Результати цих досліджень необхідно використати при формуванні механізму управління логістичним потенціалом підприємств залізничного транспорту, що дасть можливість застосовувати такий механізм, який дозволить оптимально для конкретного підприємства формувати та використовувати логістичний потенціал. В сукупності це сприяє підвищенню ефективності функціонування залізничного підприємства на транспортному ринку, що на сучасному етапі розвитку є необхідним.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ареф'єва О. В.* Управління потенціалом розвитку промислових підприємств / Ареф'єва О.В. Коренков О.В.: монографія. – К. ГРОТ. – 2004. – 200 с.
2. *Щелкунов В. І.* Стратегія підприємства / В. І.Щелкунов, Л. Ф. Мухіна, О. П. Стасюк, Н. Ю. Кривицька; Нац. авіац. ун-т. – К., 2006. – 79 с. – укр.
3. *Щелкунов В.* Производственный потенциал Украины. Стратегия формирования и использования / В. И.Щелкунов; Киев.международ. ун-т гражд. авиации. – К. – 1999. – 245 с.
4. *Довгань Л. Є.* Стратегічне управління /Довгань Л. Є., Каракай Ю. В., Артеменко Л. П. – К.: Центр учбової літератури. – 2011. – 440 с.
5. *Хомяков В. І.* Управління потенціалом підприємства / Хомяков В. І, Бакум І. В. – Київ : Кондор. – 2007. – 399 с.
6. *Должанський І. З.* Управління потенціалом підприємств / Должанський І.З., Загорна Т.О., Удалих О.О. – К.: Центр навчальної літератури. – 2006. – 362 с.
7. *Купалова Г. І.* Теорія економічного аналізу: навчальний посібник / Г. І. Купалова. – К.: Знання. – 2008. – 639 с.

REFERENCES

1. Aref'eva O.V. *Upravlinnya potentsialom rozvitku promislovih pidpriemstv* [Management of development of industrial enterprises potential] / Aref'eva O.V. Korenkov. O.V.: monografiya.– K. GROT. – 2004. – 200 p.
2. Schelkunov. V. I. Muhina L. F., Stasyuk O. P. *Strategiya pidpriemstva* [Strategy of enterprise]. Krivitska; Nats. aviats. un-t. – K., 2006. – 79 p.
3. Schelkunov V. *Proizvodstvennyi potentsial Ukrainyi. Strategiya formirovaniya i ispolzovaniya* [Productive potential of Ukraine. Strategy of forming and use] Kiev.mezhdunar. un-t grazhd. aviatsii. – K. – 1999. – 245 p.
4. Dovgan L. E., Karakay Yu. V., Artemenko L. P. *Strategichne upravlinnya* [Strategic management]. K.: Tsentr uchbovoyi literaturi, – 2011. – 440 p.
5. Homyakov V. I, Bakum I. V. *Upravlinnya potentsialom pidpriemstva* [Management of enterprise potential]. Kiyiv : Kondor. – 2007. – 399 p.
6. Dolzhanskiy I.Z., Zagorna T.O., Udaliy O.O. *Upravlinnya potentsialom pidpriemstv* [Management of enterprise potential]. K.: Tsentr navchalnoyi literaturi. – 2006. – 362 p.
7. Kupalova G. I. *Teoriya ekonomichnogo analizu: navchalnyy posibnik* [Theory of economic analysis]. K.: Znannya.– 2008. – 639 p.